

בארות המים

הערות

מהניח מחילה בדבר בעין, והביא ר' שמואל ז"ל (שס) דברי השער משפט (סי' ערה סק"א) דדן להדש דמי שהיה שותף עם גר ומת הגר זכי ממילא בחלק הגר, אך ר' שמואל ז"ל שם תמה דבשלמא אי גדר שותפות היינו לכלל אחד איכא חלק בכל הממון יש לומר דכל דנסתלק האחד ממילא זכי אידך בכל, אך באמת הגדר בשותפות לכלל אחד איכא רק חלק, וא"כ היאך יזכה בחלק חצירו.

אך במאי דפשיטא ליה לר' שמואל ז"ל דגדר שותפות היינו לכלל אחד איכא חלק, הנה בריש פרק שנים אוחזין הקשו תוס' גבי זה אומר כולה שלי וזה אומר חזיה שלי אמאי לא אמרינן אין ספק מו"יא מידי ודאי כדאמרינן ביצמות (להא) גבי ספק ויצם, ותירצו תוס' וז"ל דהתם יצם שהוא צנו של סבא הוי ודאי יורשו ולא יו"יא הספק מספק ממנו אבל הכא אין סבא מה שהוא ודאי בחציו שיעיל לו לחציו השני עכ"ל, ומבארים האחרו' דצירוסה לכל אחד מן היורשים איכא סיבה לירש את כל הירושה, וכדביאר בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ח מתרומות) ולהכי חשיב דאיכא סיבה ודאית ואיכא ספק האם האחר ממעט, ולהכי אמרינן דאין ספק מו"יא מידי ודאי, משא"כ גבי שותפין.

אולם הנה תוס' ביצמות (להא) כתבו דמרש"י שם משמע דגם בשותפין שייכא סבא דאין ספק מו"יא מידי ודאי, ובאמת יעוין בתוס' רבנו פרץ (ב"מ שס) דתירץ קושית תוס' באופ"א דשאני התם דליכא טענה ברורה וכה"ג אף צירוסה לא אמרינן אין ספק מו"יא מידי ודאי, ומבואר דאף צירוסו קאי דשייך דינא דאין ספק מו"יא מידי ודאי אף צירוסה.

והנה בגיטין (מזא) ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של עובד כוכבים פטור ושל ישראל חייב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר יש צריכה ומר סבר אין צריכה כו', ופירש רש"י שם וז"ל טבל וחולין מעורבין אין לך כל חטה וחטה שאין חזיה טבל וחזיה חולין כו' עכ"ל, וכן מבואר בדברי הרמב"ם (פ"א מתרומות ה"ב) וז"ל שותפות הגוי חייבת בתרומות ומעשרות כי"ד ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות

בפלוגתת רש"י ותוס'

בדין סוכת השותפין ובגדרי שותפות

תניא רבי אליעזר אומר כשם שאין אדם יואל ידי חובתו ציוס טוב הראשון של חג צולצו של חצירו דכתיב ולקחתם לכם ציוס הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים משלכם כך אין אדם יואל ידי חובתו ציוס טוב הראשון של חצירו דכתיב חג הסוכת תעשה לך שבעת ימים משלך וחכמים אומרים אף על פי שאמרו אין אדם יואל ידי חובתו ציוס טוב הראשון צולצו של חצירו אבל יואל ידי חובתו ציוס טוב הראשון של חצירו דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכת מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת כו'.

והנה רש"י פי' בטעמא דחכמים וז"ל דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה ואי אפשר שיהא לכולן דלא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא על ידי שאלה עכ"ל, ומבואר דמעמס הא דיו"אין ציוס טוב בשותפות לא שמעינן דסוכה שאלה כשרה, דאפשר לדדין לכס דסוכה סגי בשותפות, ולהכי הו"א דפרש הראיה משום דציוס של כלל ישראל לא מטי שוה פרוטה לכל חד מינייהו.

אולם תוס' (בריש דצריהס) כתבו דצחנס דחק, אלא דאם איתא דבעינן לכס לא הוי נפיק ציוס טוב, וכדחזינן גבי אחרו' דכיון דבעינן לכס לא נפיק דשותפות וכן בכ"ד, וז"ל יסוד פלוגתתם.

ונראה דרש"י ותוס' אזלי לשיטתייהו בכ"ד, דהנה דפרק אלו מציאות (כו ב) ראה סלע שנפל משנים חייב להחזיר כו' אמר רבא האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ציה שוה פרוטה לכל חד וחד אצל ציה שוה פרוטה לכל חד וחד חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו ולא מיאשו, איכא דאמרי אמר רבא אף על גב דלית ציה אלא שוה שתי פרוטות חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו וחד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חצריה.

והנה משמעות הגמ' דשותף מצי למחול חלקו לחצירו, וכבר תמהו ר' שמואל ז"ל (בשי' שס) ור' נחום ז"ל (שס) דהא לא

לקיים מצות ד' מינים, ויש שניידו דכל ד' המינים מטרפי לשיעור פרוטה.

ובמה אחרו חילקו דכל דברי רש"י דצפחות מפרוטה לא מיקרי לכס היינו דוקא בשותפות, אך היכא דהוי כולו ידיה מודה רש"י דאף פחות מפרוטה לא מיקרי לכס [ואף דצפרק לולב הגזול (לה א) גבי אחרוג דאיסור הנאה פירש"י דטעמא דלית ביה דין ממון לפי שאינו שוה פרוטה, ז"ל דהתם שאני דאינו שוה מאומה, משא"כ חזי פרוטה ויעוין להלן בסמוך] אולם גדר הדברים נריך ביאור, ויעוין באחרו מש"כ בזה.

ונראה בביאור הדברים, דהרי בממון ליכא משמעות לחילוק החפצים, וא"כ לעולם הרי בכל משהו ומשהו צפני עצמו ליכא פרוטה, וע"כ דדיינין על כל הממון כאחד, וסגי דכולו איכא פרוטה, ומעתה נראה דכיון דהערבה הויא חלק מכל ממונו, ובכל ממונו איכא פרוטה, ע"כ אף הערבה חשיבא ממנו גמור וחשיבא לכס, והרי אם יגזול הימנו אדם ערבה השוה חזי פרוטה יחד עם חזי פרוטה אחר הוי גזל גמור (וע' ב"ק קהא גזל שתי אגודות צפרוטה כו') וממילא חשיבא לכס [ומה"ט היינו דוקא בשוה עכ"פ פחות מפרוטה, דבזה מטטרף עם שאר ממנו, משא"כ באיסורי הנאה דלא שוו מידי, לא חשיבי ממון כלל].

ומעתה יש לבאר הא דשותפין שאני, דהנה יעוין ברמב"ם (פ"ו מצרכות ה"י) וז"ל הנולדים להם בשותפות לאחר מלאן מאלו הבהמות בין לשותפין בין לאחים חייבין צמעשר, וכן אם היו שותפין צמעות וקנו בהמות ממעות השותפות והאחים שקנו בהמות ממעות הירושה הרי הנולדים מהם לאחר מלאן חייבין צמעשר שהרי צרשותן נולדו והרי הן כאיש אחד עכ"ל, ומבואר ברמב"ם דגדר דין שותפות דחשיבי כאיש אחד (ויעוין בחידושי רבינו חיים הלוי שם) וכן מבואר בדברי הרמב"ם זכ"ד, וכבר האריכו בזה, דרשות השותפות חשיבא כרשות צפני עצמה.

ומעתה יל"ד, דהא דמטטרף שאר ממונו של אדם לאשוויי לפחות מפרוטה כממון, היינו דוקא בממון פרטי ידיה, אך בממון השותפות, כיון דרשות השותפות הויא כרשות בעלות צפני עצמה, בזה לא מצינן לנרף שאר ממונו, ואף דבכלל ממון השותפות איכא יתיר מפרוטה, וכמו כן הויא בעלות משותפת דתרווייהו, אך כיון דכל תביעתו בהך רשות השותפות הויא רק לענין פחות מפרוטה, לא חשיב לכס [ויש להאריך עוד בביאור הדברים].

אפילו חלקו שדה צקמתה ואין נריך לומר אם חלקו גדיש הרי טבל וחולין מעורבין בכל קלח וקלח מחלקו של גוי כו' עכ"ל.

אולם התוס' (גיטין שם) פליגי וכתבו להוכיח דחיישינן שמא כל חלקו של הגוי אכלו או שמא כל חלקו אכלו.

ולכאורה מבואר דנחלקו רש"י ותוס' בגדר דין שותפות, דשיטת התוס' דלכל אחד איכא חלק, אך שיטת רש"י דגדר שותפין היינו דלתרווייהו איכא חלק בכל, ולהכי ס"ל לרש"י דודאי כל חטה וחטה חזיה טבל וחזיה חולין. ויתכן דאין הגדר דלכל אחד איכא מחצה ממש, דהא מצי להתחלק עד אין סוף, אלא גדר שותפות דהוי בעלים בכל לענין מחצה, וממילא חייל בזה דין טבל לחזאין [ויעוין עוד בחזו"א (דמאי ס"א אסק"ה) גבי מתני' (פ"ד דתרומות מ"א) המפריש מקנת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אצל לא למקום אחר וכתב החזו"א 'אפשר לפרש למסקנת הירושלמי דבכל חיטה איכא פטור אינו מתחלק הגשם לחזאין אלא איסור והיתר משתמשין בו כההיא דזבחים ק"י א' בהקריב חזי מתיר וכיוצא בו והלכך אין מפריש אותו למקום אחר של טבל גמור אצל על עצמו שפיר גומר ההיתר דתרווייהו איקליש טבלייהו' ואכמ"ל].

ומעתה לשיטת רש"י אחי שפיר לכאורה משמעות הגמ' דשותפין סגי בסילוק, דצאמת אף בשותפות לכל אחד איכא סיבת בעלות לכל, אלא דזכות חזירו ממעטת חלקו [כפי שיעור זכות השותפות דכל אחד ואכמ"ל] ולהכי כשנסתלק חזירו זכי איהו ממילא בכל.

ובן מבואר הא דנקטי תוס' דשיטת רש"י, דאף בשותפין שייכא סבא דאין ספק מוציא מידי ודאי, כיון דבזה נמי אית ליה סיבה לזכות בכל, וכביאור האחרו גבי ירושה עפ"ד הגר"ח.

ומעתה נראה דרש"י ותוס' בסוגין אזלי לשיטתייהו, דלשיטת רש"י דגדר דין שותפות היינו בעלות משותפת בכל, א"כ אף היכא דאיכא דין לכס ואין אדם יוצא בשאול, מ"מ בשותפות שפיר נפיק, דשפיר חשיב לכס, ולהכי הוצרך לטעמא דלא מטי שוה פרוטה לאחד מינייהו, אך תוס' לשיטתייהו דגדר שותפות דלכל אחד ליכא אלא מחצה, וא"כ לעולם שותפות חשיב כשאול כלפי אידך מחצה.

והנה האחרו תמהו לריהטת רש"י דפחות משוה פרוטה לא מיקרי לכס, דא"כ במקום דאין ערבה שוה פרוטה לא מנו

* ולו יזויר בגבא ערטילאי דלית ליה ממון כלל, וכל ד' המינים לא יהיו שוים אלא פחות מפרוטה (א"נ בכזית מנא) י"ל דאה"נ לא מיקרי לכס.